

Enhörna Hembygdsförening

Årgång 6, nummer 2

maj 2004

NATIONALDAGSFIRANDE

Söndagen den 6 juni kl. 19.00 är det samling vid Överenhörna kyrka för årets firande av nationaldagen.

Fanborgens går till hembygdsmuseet där det blir tal samt sång av Enhörnakören.

Medtag gärna kaffekorg och njut av en härlig försommarkväll tillsammans med andra Enhörnabor.

Museet kommer att hålla öppet hela kvällen och årets sommarutställning invigs.

V Ä L K O M M E N

Brott och Straff - då och nu

(Aftonbladet 16 juli 1972)

**EN RYSS
ANHÖLLS
- FÖR
ATT HAN
VAR FRÅN
RYSSLAND**

Sommarutställningen 2004 är en uppföljning och breddning av förra sommarens tema om Enhörna Fjärdingsmanshistoria.

Kartläggningen av Enhörnas forna "undre värld" fortsätter. Såväl stora brott som mindre förseelser redovisas. Vad är myt och vad är verklighet? Kom och ta del av Enhörnas "brottshistoria" du kanske känner till (eller har hört talas om) händelser som kan komplettera utställningen? Kontakta i så fall vår "utställningskommissarie" Birgitta Allmo, tel 550 421 07.

På den dramatiska bilden till vänster från 1917 ses Birgittas farfar (konstapeln till höger) under tjäns-teutövning.

Efterlysning! Utställningsgruppen är intresserad av att få visa upp en hembränningsapparat. Har du någon eller har tips om var en sådan finns, kontakta utställningsgruppen (diskretion utlovas!).

GATOR - OCH DEN "BYXLÖSE", RIKSBEKANTE STORTJUVEN I FORNA TIDERS ENHÖRNA

Väghållningen förr innebar att var gård hade ansvar för sitt vägstycke. Visste Du att det då fanns "gator" i Enhörna?

Den gamla Södertäljevägen till Enhörna gick genom Bårsta mot Tre Backar Lång. Vid Supgårdsbacke stannade man för att hästar eller oxar skulle få vila medan körsvennen själv tog sig en klunk ur flaskan.

Slarvhagsvägen var den gamla väg som ledde genom Tuna mellan kyrkan och prästgården Rävlot. Den kallades också **Tuna gata** vilken åt andra hållet fortsatte förbi kyrkan mot Røjningen. "De har yrt igen i Tuna gata" sa man då snön låg i drivor vid gårderna nedom kyrkan.

Vinberga gata låg mellan Vinberga by och Aska. Sedan följde **Aska gata**. För **Skabro gata** är sträckan mer obekant.

Uppe i Över-Enhörna finner vi **Djursta gata** (stavades så då) som utgick från "Stora vägen" och ledde till Djursta. **Rigatan** ligger mellan Över-Enhörna kyrka och Ekensberg. Den fick sitt namn av att slottets ena torkria låg vid sidan av vägen och är nog den av Enhörnas gator som fått behålla sitt namn. Ändå är rian borta sedan länge.

Nöttesta gata börjar vid Sörgårdsladan och går ner till busshållsplatsen vid "Stora vägen". Hela vägen från Nöttesta centrum uppåt Söderby kallades bara **Gatan**. "Gustav i Gatan" bodde mitt emot platsen för senare tillkomna Missionshuset. Han brukade åta sig att binda ryssjor.

Vägen nedom Duvlötsstallet och rakt ner till Ekbacken, en dryga 200 meter, benämndes också **Gatan**. Efter den Gatan ligger Kälve hage, en liten torpstuga som har tillhört Duvlöt. Enligt sägen har den våghalsige stortjuven Lasse-Maja bott där. "Lasse i Gatan" sa man - så det torde ha varit mer än enstaka dygn och efter att han benådats från livstidsstraffet på Carlstens fästning i Marstrand. Den "byxlöse" äventyraren Lars Larsson Molin född i Ramsberg 1785, död 1845. Smart, charmig och listig begick han sina stöld-turneer under åren 1800-1813.

Kälve hage omkring 1916. Framför huset står Anna och Johan Jonsson samt deras dotter Sigrid. Johan arbetade bl.a. på tegelbruket i Lervik.

Förklädd till kvinnsperson duperade han också mången man, blev uppvaktad och tvenne gånger förlovad. Innehade en anställning som kammarjungfru och var en tid biträde i kungens kök. Utan förklädnad var Lasse-Maja en fruntimmerskarl. Skäggväxten gav ibland huvudbry. Inte sällan tvangs han fly huvudstupa från sina ägodelar. Nödgades då ibland göra inbrott för att införskaffa nya rakattiraljer. Han tog till sig rådet att inte stjäla från de fattiga - utom i högsta nödfall. Under åren gjordes mängder av objudna besök i hus och visthusbodur.

Ytterligare spår av den skälmen finns i vårt Enhörna. Strax utom Hamnskär ligger Lasse-Maja skär som fått namn av att han fanns med på den mäljarjakt vilken 1806 gick på grund, snabbt tog in vatten och sjönk till botten. Många drunknade. Kanske endast kokräken av alla ombordvarande var simkunniga. Bonnmoran lösgjorde sina kor och räddade sig genom att ta ett redigt grepp i grimskafket. Lars Larsson Molin, blivande Lasse-Maja, var en av passagerarna som klarade livet den gången. Kanske var det så att "Lasse i Gatan" under tiden i Kälve hage många år senare berättade om äventyret för dåtidens sockenbor och att holmen så i folkmun döptes till Lasse-Maja skär.

Och "gator" - det har säkert funnits fler i Enhörna än de här nämnda med en myckenhet av intressant historia som ej finns bevarad. Hur är det med gator i Enhörna om 200 -300 år ?

Barbro E Sjöström

Den Lasse-Maja-intresserade kan läsa hans egen LASSE-MAJAS BESYNNERLIGA ÄVENTYR som skrevs då han satt som livstidsfånge på Carlstens fästning i Marstrand. Utkom 1833 och har getts ut i en mängd upplagor sedan dess.

Författaren och journalisten EDVARD MATZ har forskat om Lasse-Maja. I inte mindre än fyra av författarens böcker kan Du läsa om den våghalsige kanalen.

LEGENDEN OM LASSE-MAJA. Rapport om en stortjув som blev diktare. 1970

MÄLARDALENS SÄLLSAMHETER 1973

MÄLAREN. Seglatser och strandhugg 1989

RAMSBERG. En bok om människor och miljöer i en Bergslagssocken 1989

"GODA RÅD" till 2000-talets Enhörna-folk (ur Nils Rosén von Rosensteins Hus-och Rese Apotheque)

"För dem som hafwa mycken slem i bröstet, den de ibland få hosta up, ibland intet, utan blifwa deraf andtapte och wela qwäfwat. På sådana sättas en Spansk fluga på hwardera wadan, hwilket mycket befordrar uphostningen. Tåla sådane lök; så kokar man 3 eller 4 klyfter hwitlök, fint sönderskuren, i et qwarter mjölk, som ystes med litet winättika, och til den fransilade wasslan, lägges litet waxfri honing. Detta urdrickes warmt, och göres å nyo, så ofta det behöfwes. Löksoppor äro likakedes tjenlige.

Har man ej Spanskfluge-plåster til hands; så gör man en deg af stött Engelsk Senap och ättika, hwilken bör ligga på, till dess skinnen är rödknottrigt. "

(Spansk fluga är en till oljebaggarna hörande skalbagge. Plåster, pulver, salva och liniment var gamla läkemedel från den torkade skalbaggen.) /BES

Rapport från årsmötet 25 april

Närmare 60 personer mötte upp till Hembygdsföreningens årsmöte. Efter redovisning av verksamhet och ekonomi beviljades styrelsen ansvarsfrihet för det gångna året. Styrelsen omvaldes att leda föreningen även nästa verksamhetsår. Efter den formella delen serverades kaffe och Sven-Eric förstärkte föreningens kassa med genom ett lotteri där samtliga vinster var skänkta av medlemmar.

Mötet avslutades med ett mycket uppskattat föredrag om fotografen, författaren och tidigare Enhörnabon **Amadeus Bianchini**.

Leif T

PS ett par damglasögon hittades efter mötet, hör av dig om du vill ha tillbaks dem.

Mötesordföranden Gunnar Lindqvist och mötessekreteraren Birgitta Allno

Peder Edström, själv fotograf, visade bilder från Bianchinis samlingar och beskrev hur en livet för en fotograf tedde sig i början på 1900-talet.

Ida Tellestedt framförde några egna tonsättningar av tre dikter ur Bianchinis bok Irrbloss, och gav därmed en bild av författaren och poeten Amadeus Bianchini.

The Björn Afzelius Story

presenteras av Lennart Wantzin med gruppen IKAROS

I programmet framförs ett urval av Björns musik och texter från Hoola Bandoola Band till sista soloskivan Elsinore.

Musiken och texterna förändrades med stigande ålder - förändringar ni säkert kommer att lägga märke till i The Björn Afzelius Story.

Björn Afzelius 1947 - 1999

Torsdag 27 maj kl 19-22 - Årby Loge, Enhörna

Arrangör: **Enhörna Teaterförening**

(i samverkan med ABF Södertälje Nykvarn)

Under kvällen erbjuder vår servering enklare förtäring, vin/starköl/vatten samt

V Ä L K O M N A

Söndagen den 29 augusti, kl. 13—16 vid museet, genomförs

Hembygdsföreningens traditionella höstmarknad

Som vanligt blir det försäljning av grönsaker, konstverk, nyrökt fisk, hemslojd, körsbärsträd m.m.

Grillad korv, kaffeservering och fiskdamm för barnen hör också till.

Hemvårdardagen är ett uttryck som alltmer används för vår marknad, gamla Enhörnabor söker sig hem igen för att på marknaden träffa gamla och nya bekanta.

Mer information kommer under augusti, boka dagen redan nu!!

OMBYGGNAD AV EN BRO I NÖTTESTA BYGATA ÅR 1852

"På begäran af kyrkovärden Jan Jansson i Nöttesta by har vi under Tecknade ombyggt En Bro i Nöttestas bys gata Wartill bemältta Jan Jansson har Gort Ett Daxvärke och Even Tillsläppt Ett timmer som här till Bevis lemnas

Nöttesta 12 januari 1852.

No 1040. C.E. Carlsson vice. korporal.

Pär Olsson"

/BES

Enhörna Hembygdsförenings styrelse:

Leif Tellestedt, ordförande	tel: 550 447 05	Mona Elveskog	tel: 550 420 28
Johnny Länn, vice ordf	tel: 550 492 26	Kristina Ingårda	tel: 550 420 01
Britt-Mari Gylefors, sekr	tel: 550 421 30	Olle Karlsson	tel: 550 440 37
Sven-Olof Svensson, kassör	tel: 550 440 04	Bo Staflund	tel: 552 461 35
Anne-Marie Andersson	tel: 550 420 16	Sven-Eric Åkerman	tel: 550 491 84

Box 39, 15023 Enhörna, Medlemsavgiften är 75/100:-/år (enskild/familj)
Postgiro 23 89 45-0, Bankgiro 822-6565